

Smernice za usmeno prevođenje u medijima

OPŠTE SMERNICE

U ovom dokumentu **usmeno prevođenje u medijima** se odnosi na prevođenje sa srpskog jezika na srpski znakovnog jezika (SZJ), koje se u Srbiji uglavnom viđa u informativnim emisijama kao i u emisijama koje se bave osobama sa invaliditetom, kao i prevođenje sa srpskog jezika na SZJ koji se može čuti kada tumači prevode izjave, intervjuje ili gostovanja gluhih osoba u medijima. Uglavnom se kod tog prevoda tumači nalaze sa druge strane kamere i samo se čuje njihov prevod. U ovim smernicama ćemo se fokusirati na prevod sa srpskog jezika na SZJ zbog posebnih potrebnih veština, pripreme i prezentacije. Ove smernice se odnose kako na tumače koji čuju tako i na gluve tumače.

Tumač koji radi u **medijima** je stručnjak koji je završio program obuke u oblasti prevođenja znakovnog jezika i/ili koji je položio kvalifikacioni ispit za tumača za znakovni jezik.

Pri prevođenju sa srpskog jezika na SZJ, tumači su u studiju ispred kamere i nemaju jasnu sliku kome prevode što može biti otežavajuća okolnost, jer nemaju potvrdu korisnika da li je prevod odgovarajući. Tumači koji se bave prevođenjem u medijima obično su tumači sa najviše iskustva na polju prevođenja i sa željom za tom vrstom eksponiranja i izražavanja. Prevođenje u medijima je izuzetno teška oblast s obzirom na sadržaj i smatra se zadatkom na visokom nivou, a tumači koji ga obavljaju moraju imati pored znanja, veština i iskustva dovoljnu dozu samopouzdanja jer se svako eksponiranje i svaki prevod može izložiti diskusiji i slobodnoj proceni širokog auditorijuma. (Prevođenje se znakovnog jezika i na znakovni jezik, Napier, McKee, Goswell, priredile: Žižić & Jovanović 2013)

Kod tumača koji rade u medijima, osim kvalifikacija, trebalo bi, prema opštoj preporuci, da postoji podudaranje između nivoa obrazovanja i osoba sa kojima sarađuju u sredini u kojoj prevode. Tumačima u medijima se preporučuje pohađanje određenih obuka ukoliko su dostupne.

Tumač koji radi u medijima sledi opšte etičke principe koji važe za tumače za znakovni jezik. (<http://www.atszj.org.rs/files/Eticki%20kodeks%20tumaca%20srpskog%20znakovnog%20jezika.pdf>)

Osnovni cilj usmenog prevođenja u medijima je da svim stranama obezbedi jednak pristup informacijama i komunikaciji uprkos jeziku (govornom ili znakovnom) koji je u upotrebi. Prema Kodeksu, ovaj cilj se ostvaruje uz posredstvo neutralnosti i tačnosti, prevođenja svega izrečenog ili iskazanog znakovnim jezikom u komunikacionoj situaciji.

Tumač koji radi u medijima je kompetentan da analizira i procenjuje samo usmeno prevođenje, ne i sadržaj izrečenog, niti stručnost novinara, urednika, lektora ili bilo kog drugog člana kolektiva.

Tumači za znakovni jezik u Srbiji ne rade isključivo kao tumači u medijima jer nemaju dovoljno prilika da rade samo u ovoj oblasti.

ZADACI TUMAČA KOJI RADI U MEDIJIMA

Prevođenje u medijima je novost za urednike i televizijske radnike, pa je osnovni zadatak tumača da ukaže na potrebne uslove. Preporuke smo podelili na: preporuke koje se odnose na pripremu za zadatak, fizičku izdržljivost i izgled tumača, stil i evaluaciju prevoda.

Tumači koji rade u medijima uglavnom imaju vremena da se pripreme za zadatak. U pripremu spada:

- Prethodno upoznavanje sa oblastima, tekstovima, izjavama, intervjuima filmovima i sl.;
- Pregled emisije na koju treba da se nasnimis prevoz;
- Informisanje o gostima i temi (ukoliko emisija ide uživo) putem interneta ili u razgovoru sa urednicima emisije;
- Rad na rečniku, tempu, podtekstu, emocionalnom tonu, detaljima u vezi sa govornicima, i ostalo što može da utiče na poruku;
- Rad sa dodatnim materijalima radi razumevanja pojmova koji se prevode;

- Saradnja sa novinarima, lektorima i urednicima i drugim osobljem radi pripreme za prevođenje.
- Konsultacije sa kolegama tumačima oko održanih nedoumica vezano za prevod;

Stil tumača

Tumači znakovnog jezika moraju upadljivije i jasnije da „projektuju“ prikazivanje znakova i da povećaju prostor u kom prikazuju prevod. Takođe, moraju da prilagode svoj stil tako da odgovara dvodimenzionalnom mediju

Preporučuje se da tumači:

- znakove pokazuju upadljivo i jasno
- povećaju prostor u kom pokazuju znakove
- pribegavaju alternativni u slučajevima sitnih znakova i znakova koji se pokazuju početnim slovima reči
- umesto jednoručne znakove tumači u medijima izaberu dvoručne znakove, a znakove koji nisu frontalni učine frontalnim

Fizička izdržljivost i izgled tumača

Preporučuje se da:

- tumači koji rade u medijima nemaju druge zadatke tokom tog radnog dana i da izbegavaju stresne situacije jer je posao u medijima fizički i psihički zahtevan.
- Tumači treba da se vode osnovnim smernicama vezanim za izgled tokom prevođenja (neupadljiva šminka, frizura, uredni neupadljivi nokti i neupadljiv nakit ukoliko je neophodno nositi ga).
- Vrlo je važno da tumači nose odgovarajuću odeću u kontrastnoj boji svoje puti (preporučuje se braon, teget, tamno ljubičasta, zelena ili crna ukoliko su bele puti, a svetle boje ukoliko su tamnog tena).
- Izbegavati svetlucavu odeću jer ona odbija svetlost, što otežava čitanje znakova na ekranu.
- Korisno je da tumač u studio uđe minimum 5 minuta pre snimanja kako bi se navikao na jake reflektore, obezbedio dovoljno glasan ton i imao dovoljno vremena da se skoncentriše na zadatak.

- Evaluacija rada:
-
- Analiza sopstvenog usmenog prevođenja i profesionalnog učinka;
- Zatražiti mišljenje od kolega i gluvih osoba.

PREPORUKE EMITERIMA KOJI KORISTE USLUGE USMENOG PREVOĐENJA

Potrebno je obezbediti odgovarajuće uslove rada kako bi tumač mogao na efikasan način da obavlja svoj zadatak. Poštujući ove preporuke, obezbeđujete uspešan prevod i zadovoljstvo korisnika.

Tehničke preporuke :

- Obezbedite minimum 1/5 ekrana, kako bi gluve i nagluve osobe mogle nesmetano i bez kognitivnog i senzornog napora da prate program. Što veći prostor tumač zauzima na ekranu to je veća pristupačnost korisnicima znakovnog jezika;
- Tumači se obično kadriraju od struka na gore;
- Pozicija tumača je sa desne strane, i ne preporučuje se da tumači budu u „kvadratu“ iako je to uobičajna forma na ekranima;
- U toku emitovanja programa sa prevodom, osim kajrona, na ekranu ne treba da bude treptućih i ostalih vizualnih efekata koji skreću pažnju;
- Obezbedite neophodne informacije zaposlenima o radu sa tumačima. Pre same saradnje edukujte saradnike o radu tumača za znakovni jezik i preporukama kako bi tumači na najbolji mogući način uradili svoj posao;

Preporuke pri angažovanju tumača:

- Dajte tumaču sve materijale koje planirate da koristite (tekstove, radne materijale, slajdove, vežbe, filmove, priloge, intervju i sl.). Navedeni materijali su od suštinske važnosti za neophodnu pripremu koju tumač mora da prođe;

- Omogućite tumaču da se pripremi u odgovarajućoj prostoriji za pripremu. U prostoriji za pripremu treba da bude tišina kako bi se tumač koncentrisao na tekst koji treba da pripremi;
- Omogućite tumaču pristup internetu i saradnju sa novinarima, urednicima, lektorima i ostalim osobama sa kojim se može konsultovati oko jezičkih nedoumica i nepoznanica;
- Obezbedite prilagođen tempo čitanja tj. govora novinara. U emisijama u kojima se tekst čita (vesti, najave i sl.) tempo izgovorenog je isuviše brz da bi tumači mogli da prenesu sve informacije. Skrenite pažnju novinarima da pri čitanju bude odgovarajući tempo;
- Obezbedite adekvatan studio, prostorija u kojoj se snima prevod treba da bude dovoljno prostrana za nesmetani rad tumača;
- Obezbedite adekvatnu pozadinu iza tumača. Pozadina treba da bude jednostavna, bez jakih i upadljivih boja;
- Omogućite tišinu u studiju za vreme emitovanja tj. prevođenja;
- Omogućite dobro ozvučenje u studiju, ton u studiju koji će tumaču omogućiti da prevod obavi bez dodatnih napora;
- Osigurajte prisustvo nekog od tehničara, kamermana ili sl. tokom čitavog snimanja prevoda (u slučaju da je potrebno reagovati vezano za probleme sa tonom, uslovima i dr.) Tumač ne može da prekine prevod i reaguje na određene smetnje i probleme koji se mogu javiti u toku snimanja.